

Graf 3 (maj 1998)

Borges i Høje Tåstrup

Flakkende om i labyrinten
mellem storby og pampas

Af PETER HYLL LARSEN

- Åh, Høje Taastrup! Muser, giv mig mod og styrke til at besyngte dette herlige sted, byplanlægningens triumf, overvindelsen af det urbanes genstridighed; opført som det blev ved udgangen af vort turbulente århundrede, rationalitetens sejr over et kaos, der endnu hersker uimodsagt i storbyens hjerte.
- At ankomme med tog til denne senmodernismens højborg burde være enhver forundt. Endnu unge og i en modtagelig alder, som vi var, steg vi ud fra regionaltogets mørke indre og lod os overvælde. Med alle sanser kastet for løverne befandt vi os pludselig i et solfyldt Colosseum af gule mursten.
- Min ven, litteraten, og jeg, begav os af sted langs brede boulevarder mellem huse, der aldrig hørte op, hvor det ene blot tog det næste i en øjensynlig endeløs række. Med deres uniforme, men dog så åbne ansigter af sommergule sten, blinkede de forførende til os, lokkende med løfte om svalende skygge og ly for julisolen.
- Børn legede og gamle damer, der allerede havde set alt i denne verden, kiggede nysgerrigt frem bag gardinerne. Men vi drog videre, mod syd, og langsomt, næsten umærkeligt, blev husene lavere og brisen fik lov at lege med vores hår, altimens den med sig førte duften af indbyggernes mad, der over åben ild blev tilberedt i afsvedne haver. Brisen kom fra det vide, endnu jomfruelige land mod vest og vendte vi os mod øst, kunne vi i horisonten se det kvælende lag af bilos, der hang over den storby vi havde forladt, men stadig bar som et knugende mørke i erindringen.
- Med ét vendte min ven, litteraten, sig mod mig og spurgte om jeg følte det samme som han. Ja, sagde jeg, ja det tror jeg, at jeg gør. Begge havde vi fornemmet, at vi ikke mere blot befandt os i Høje Taastrup, men derimod i et langt rigere Borges-land, i Los Arrabales og i labyrinten.
- **Los Arrabales**
- Argentineren og verdensmanden Borges, for hvem intet kontinent var fremmed, men alle dog nye ved hvert møde, havde i overgangen mellem byen Buenos Aires og den argentinske pampas fundet et mytisk sted. Dette sted var Los Arrabales, udkanten, bygrænsen.
- Borges var ikke interesseret i centrum, i den del af metropolen, der afspejlede det europæiske tilhørsforhold og som er scenen for så meget af det tyvende århundredes avantgardistiske litteratur. Tumulten, larmen, nervøsiteten og den uendelige strøm af menneskemasser langs de brede

indkøbsgader, havnefronterne, de monumentale pladser og velholdte parkanlæg. Der hvor den enkelte fortabes, fragmenteres i myldret og må give afkald på sin identitet for at blive opslugt i mængden.

- På den anden side følte han sig heller ikke draget mod den åbne argentinske pampas, hvor man under en bagende sol kan ride i dagevis uden at se andet end kaktus og udtørrede vandløb. Disse uendelige vidder er grobund for store, episke fortællinger om stolte familiers kamp igennem århundreder for at trodse den skæbne, som naturen pålægger dem.
- Nej, Borges vil dét, der er inde imellem, et ikke-sted, et sydamerikansk Høje Taastrup. Der hvor gauchoerne - pampasens daglejere og hjemløse kvægdrivere - søger ind, for i rytmerne til en langsom tango at bruge deres pesos på brændevin og bordeller. Et mytisk sted, hvor solen altid er på vej ned, og hvor flygtige, men altid skæbnesvangre oplevelser, danner en pludselig ramme for mange af Borges' tidlige historier. Et kortspil, en tango mellem mand og kvinde, billardbordets tabere og vindere kan give anledning til et øjeblikks opflammen.
- En urscene, hvor manuskriptet dikterer lige dele udfordring og hævn; en stolthed, der med sin ubønhørlige logik ender i drama, i duel.
- En nervøs hvisken; en sitren; en fornærmelse, der afsendes med tydelig adresse; en pludselig intensitet; en kniv, der glimter i solen; en mand, der falder ned på knæ; et livløst udtryk i et par mørke øjne og en uendelig stilhed, hvor den monotone knirken fra en seng, på etagen over lokalet, for en kort stund er det eneste, der høres. Genoprettelsen af en anden orden end lovens.
- Vi rettede ryggen lidt mere, mens vi gik langs de gule huse, påpasselige med ikke at møde hinandens blik direkte; for ikke at fornærme den litterat, der for en stund var blevet en stolt gaucho ved min side; iført en slidt, stribet habitjakke havde han siddet på sin hest i mange dage og var nu rede til at købe sig en flaske og en smule kvindelig ømhed.

- **Mellem spejlet og masken**

- Fanget i en poetisk realitet, der langt oversteg den mere profane realitet omkring os, var vi uimodståeligt tilstede i det univers, Borges havde skabt for os. Fanget fordi vi genkendte dette sted i tid og rum, på én gang både Los Arrabales og Høje Taastrup, men samtidig også et sted, der lå dybt forankret i vor kulturelle bevidsthed, et sted løsrevet fra den almindelige tid. Genkaldelsen af Borges' fiktioner i det geografiske møde mellem København og den sjællandske pampas var som indgangen til en universalitet, der til daglig var skjult for os.
- I vores leg som gauchoer, en leg, der på en og samme tid var dødsens alvorlig og vidunderlig let, var sløret blevet løftet til en drøm, hvor vi kunne genkende os selv i både fortid, nutid og fremtid, i en al-tid. Kun den bedste litteratur kan løfte dette slør, og i et opløsningens og afklaringens øjeblik havde den lette sommerbrise fra Borges' fortællinger formået at gøre just det.
- Som digteren Ollan og hans konge, i Borges' fortælling 'Spejlet og masken', var vi fanget af litteraturen i rummet mellem spejlet og masken. Kunsten havde tilført virkeligheden et langt virkeligere lag ved at holde et spejl op foran sig selv og konsekvensen var, at vi, lig kongen af Irland, flakkede om på vejene i Høje Taastrup. Øre i hovedet befandt vi os i en labyrint af små gule rækkehuse, i eksemplifikationen af Borges' yndlingsbillede.

- **Labyrinten**

- Labyrinten er som en metafor for det uendelige, hvor alt er muligt og alt til

- stede som bittesmå forskydninger fra hverandre. Borges' tekster er selv sådanne labyrinter, hvor sproget skaber uendelige muligheder, og således giver læseren adgang til denne uendelighed. I sproget er vi i stand til at konstruere nye verdner, og hvorledes kan vi vide os sikre på, at disse verdner er mindre reelle, end den verden vi tror at befinde os i?
- Når Borges skriver, placerer han vor verden som én blandt mange mulige, og derved efterlader han os i en labyrint, hvor vi selv skal vælge, om vi vil gå til højre eller venstre.
 - Højre eller venstre, spurgte jeg litteraten, min gaucho-ven, efter at vi på må og få havde flakket rundt i Høje Taastrup i nogen tid, splittet mellem den verden vi troede at kende og de mulige verdner, Borges havde åbnet for os. Men han kiggede sig blot opgivende omkring og rystede på hovedet. Vi var fanget i Los Arrabales' labyrint.
 - Men man skal ikke være opgivende i sådan et fangenskab - med mindre man, som vi, var inviteret til frokost, et bestemt sted i labyrinten til et ganske specifikt tidspunkt, der nøje passede med den officielle tidszone hvori Høje Taastrup er beliggende. At befinde sig i labyrinten var for Borges at befinde sig det smukkeste sted af alle. Det uendelige er en æstetisk fuldkommenhed, alt er til stede og alt er muligt. At man i et kort øjeblik kan forestille sig et helt liv som gaucho fra den store argentinske pampas er blot én mulighed, som lægges åben i denne labyrint.
- **Skønheden**
 - Labyrinten er dog tillige fatal. Digteren Ollan finder sit tredje og mest fuldendte digt i den labyrint, der opstår i rummet mellem de to gaver han har fået af kongen for sine hidtidige digte. Spejlet af sølv, hvori han kan se sig selv, og masken af guld, der giver ham billedet af en anden i sit spejl. Dette rum, omkranset af ædle metaller, bliver en labyrint, hvori han fortaber sig som en anden, og hvor denne andens spejling ser ham i øjnene. Han har været i en labyrint, der har omsluttet ham så langt blikket kunne nå: "Hans øjne syntes at se meget langt borte eller være blevet blinde." Han har stirret ud i tomrummet og ind i labyrinten, dér begået et digt og en synd: "At have kendt Skønheden, hvilket er en gave, som er forment mennesket."
 - For digteren og hans konge er der nu kun én udvej, og konsekvent tager de den. Er man engang fanget i spejlet og har set skønheden åbenbaret, vil man for altid være fremmed i den profane virkelighed, man kom fra.
 - Min ven, litteraten, og jeg havde endnu ikke mødt skønheden i Høje Taastrup, men lod vi os fange i Los Arrabales' univers, i Borges' litterære labyrint af spejle, kunne den ikke være langt borte. En ubønhørlig logik, dikteret af gauchoernes stolthed, måtte snart føre til duel på knive i middagsheden.
 - Kun en af os ville nå frem; ville kunne sætte sig ned i den svalende skygge fra et dansk forstadsrækkehus og nyde en let sommerfrokost. Den anden ladt alene tilbage i en støvet vejkant, omsværmet af travle fluer og sultne fugle.